

MAQSUD SHAYXZODANING TOSHKENTGA KELGAN ILK YILLARI: TARIXIY SHAROIT VA FAOLIYATNING ILK BOSQICHLARI

Sevinch Anvarovna Hasanova

Iqtisodiyot fakulteti,

Transport iqtisodiyoti kafedrası,

ORCID: 0009-0005-6621-3409

Toshkent davlat transport universiteti, Toshkent, O'zbekiston.

elektron pochta: khasanovasevinch7@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Maqsud Shayxzodaning Toshkentga ko'chib kelgan davri, ushbu tarixiy sharoitning o'ziga xosliklari va uning dastlabki faoliyati tahlil qilinadi. Shuningdek, 1928-1929-yillardagi ijtimoiy-madaniy hayotning murakkab jarayonlari va Shayxzodaning shaxsiy hayoti bilan bog'liq muhim voqealar yoritiladi. Maqola O'zbekistonning sovetlashtirish siyosati kontekstida Shayxzodaning ijodiy va ilmiy izlanishlariga bag'ishlangan.*

Kalit so'zlar: *Maqsud Shayxzoda, sovet davri, O'zbekistonda ijtimoiy hayot, Sharq fakulteti, Toshkent, sovetlashtirish siyosati.*

Аннотация: *В данной статье анализируется период переезда Махсуда Шейхзода в Ташкент, особенности этой исторической ситуации и его ранняя деятельность. Также будут освещены сложные процессы общественной и культурной жизни в 1928-1929 годах и важные события, связанные с личной жизнью Шейхзаде. Статья посвящена творческим и научным исследованиям Шейхзоды в контексте политики советизации Узбекистана.*

Ключевые слова: *Махсуд Шейхзаде, советское время, общественная жизнь в Узбекистане, факультет ориентации, Ташкент, политика советизации.*

Abstract: *This article analyzes the period when Maqsud Sheikhzoda moved to Tashkent, the peculiarities of this historical situation and his early activities. Also, the complex processes of social and cultural life in 1928-1929 and important events related to the personal life of Sheikhzadeh will be covered. The article is devoted to the creative and scientific researches of Sheikhzoda in the context of the sovietization policy of Uzbekistan.*

Key words: *Maqsud Sheikhzadeh, Soviet era, social life in Uzbekistan, Faculty of Orientation, Tashkent, sovietization policy.*

Kirish

1928-yil O'zbekiston tarixida murakkab siyosiy, iqtisodiy va madaniy o'zgarishlar davri bo'lib, sovet davlati o'z mafkurasini mahalliy xalqlarning hayot tarziga singdirishga qaratilgan siyosatini faol amalga oshirayotgan edi. Bu davrda milliy qadriyatlarni yo'q qilishga urinishlar, yer-suv islohotlari, lotin yozuviga o'tish harakatlari va boshqa omillar mahalliy aholi hayotini keskin o'zgartirdi. Shuningdek, xalq orasida qadimiy yozuvdan voz kechish va yangi madaniy tushunchalarni qabul qilishga qaratilgan targ'ibot ishlari avj oldi. Ayni paytda adabiyot va san'at sohasida yangi sovet mafkurasi talablariga mos ijodkorlarni tarbiyalash jarayoni ham jadal tus olgan edi. Masalan, yosh yozuvchilarni o'z atrofida birlashtirish maqsadida "Qizil qalam" jamiyati va boshqa adabiy tashkilotlar tashkil qilindi. Ushbu jarayonlar bilan bir vaqtda, ko'plab yosh ijodkorlar O'zbekistonga ko'chib kelib, sovet adabiyoti va madaniyatini rivojlantirishda o'z hissalarini qo'sha boshladi. Shu davrda Toshkentga kelgan yosh iste'dod sohibi Maqsud Shayxzoda ham o'z hayotini yangi madaniy va ijodiy faoliyatga bag'ishlashga kirishadi. Ozarbayjondan O'zbekistonga ko'chib kelgan Shayxzoda qisqa vaqt ichida Toshkentdagi madaniy va ilmiy hayotning

ajralmas qismiga aylanadi. Maqsud Shayxzodaning Toshkentga kelgan ilk yillari uning ijodiy shakllanishida muhim bosqich bo'lib, bu davrni tahlil qilish orqali uning hayoti va faoliyati haqida batafsil tasavvurga ega bo'lish mumkin. Ushbu maqolada Shayxzodaning Toshkentga kelishi bilan bog'liq tarixiy sharoit, uning ilmiy va ijodiy faoliyatining ilk bosqichlari keng tahlil qilinadi.

Asosiy qism. Maqsud Shayxzodaning Toshkentga kelishi O'zbekistonda ijtimoiy hamda madaniy hayot murakkab jarayonlarni boshdan kechirayotgan davrga to'g'ri keldi. 1928-yillarga kelib sovet hokimiyati o'z siyosiy va madaniy siyosatini yanada kuchaytirib, mahalliy xalqlar orasida "madaniy inqilob" deb atalgan jarayonni amalga oshirishni boshladi. Bu siyosatning asosiy yo'nalishlari qadimiy yozuv tizimini lotin alifbosiga almashtirish, sovet mafkurasiga mos ijodkor yoshlarni tarbiyalash hamda milliy o'zlikni cheklash kabi maqsadlarni o'z ichiga olgan edi. Ushbu jarayonlarda Toshkent O'zbekistonning asosiy madaniy markazlaridan biri sifatida muhim ahamiyat kasb etdi.

Toshkentga kelganidan so'ng Maqsud Shayxzoda dastlab Narimonov nomidagi maktabda o'qituvchi bo'lib ishladi. Bu davrda u faqat pedagogik faoliyat bilan cheklanib qolmay, o'zbek tilini chuqur o'rganishga ham katta e'tibor berdi. U o'zbek tilidagi adabiy asarlarni sinchiklab o'rganib, tarjima faoliyatini boshladi. Qisqa vaqt ichida tilni yaxshi o'zlashtirib, o'zbek tilida she'rlar yozishga ham kirishdi. Shayxzodaning bunday harakatlari uning O'zbekistonga bo'lgan hurmati va bu yurt madaniy hayotida faol ishtirok etish istagini yaqqol namoyon etadi.

1929-yilda Shayxzoda "Sharq haqiqati" gazetasida tarjimon va adabiy xodim sifatida ish boshladi. Gazeta orqali u sovet mafkurasi

talablariga mos maqolalar yozib, o'zbek madaniyatining rivojiga oid fikrlarini ham bayon qildi. Shu bilan birga, u Toshkentdagi Sharq fakultetida tahsil olishni ham boshladi. Ta'lim jarayonida Shayxzoda o'z bilimlarini yanada boyitishga intildi va bilimdonligi hamda tirishqoqligi bilan kursdoshlari orasida alohida ajralib turdi. U Sharq tarixi, madaniyati va adabiyotiga oid manbalarni chuqur o'rganib, talabchan hamda mehnatsevar talaba sifatida tanildi.

O'sha davrning murakkab siyosiy sharoitlariga qaramay, Maqsud Shayxzoda ijodiy faoliyatni ilmiy izlanishlar bilan uyg'unlashtira oldi. Uning kursdoshlari xotiralariga ko'ra, Shayxzoda har bir darsga oldindan puxta tayyorgarlik ko'rib kelar, ustozlariga turli savollar bilan murojaat qilardi. Bu savollar ko'pincha chuqur mazmunga ega bo'lib, ayrim paytlarda ustozlar ham ularga darhol javob topishda qiynalishgan. Bu holat Shayxzodaning keng bilimga ega ekanini va ilmga bo'lgan katta qiziqishini ko'rsatadi.

Shayxzodaning Toshkentdagi dastlabki yillari uning O'zbekiston madaniy hayotiga kirib kelishida muhim bosqich bo'ldi. U milliy madaniyat va qadriyatlarni o'rganish bilan birga, ularni yangi davr talablari bilan uyg'unlashtirishga ham harakat qildi. Toshkentdagi faoliyati Shayxzodaning shaxs sifatida shakllanishida hamda o'zbek madaniyatiga qo'shgan hissasida muhim o'rin tutdi.

Aynan shu davrda boshlangan ijodiy va ilmiy izlanishlar keyinchalik Maqsud Shayxzodaning boy adabiy hamda ilmiy meros yaratishiga asos bo'ldi. Shu sababli uning hayoti va faoliyati nafaqat o'zbek adabiyoti tarixini, balki o'sha davrning madaniy hamda siyosiy muhitini o'rganishda ham muhim ahamiyatga ega.

Xulosa va takliflar:

Maqsud Shayxzodaning Toshkentda boshlagan faoliyati uning o'zbek adabiyoti va madaniyatiga kirib kelishida muhim poydevor bo'ldi. U nafaqat o'zbek tilini o'rganib, she'rlar yozgan, balki o'z davrining murakkab sharoitlarida ham ilmiy va ijodiy faoliyat bilan shug'ullangan. Shayxzodaning ijodiy izlanishlari va o'zbek madaniyatiga qo'shgan hissasi keyingi yillarda uning chinakam ma'naviy liderga aylanishiga asos bo'ldi. Ushbu davrni tahlil qilish nafaqat Shayxzodaning hayoti, balki sovet davridagi o'zbek madaniyatining rivojlanishini ham yaxshiroq anglash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Каримов, Наим. Мақсуд Шайхзода. Тошкент: Фан, 2009.
2. Шарқ факултети тарихи бўйича талабалар хотиралари. Тошкент: Фан, 1985.
3. Хидоятлов, Омон. Ўзбекистон маданияти тарихидан лавҳалар. Тошкент: Ўқитувчи, 1978.